

איזרות ומגיד ממעורר

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

על ידי המצוות מקיימין ובו תדבקון

במאמר זה מבאר רבינו את המגיד, סדר השתלשלות החיות והמשכת החכמה האלוקית, הנמשל לחבל אחד היורד מלמעלה למטה בכמה עולמות ולבושים שהם כמה מיני דרגות זו למעלה מזו.

ונמצא שגם החלק האחרון ביותר של עולמות הקדושה - היינו חלק המעשה שבתורה ומצוות, אינו חלק נפרד מהחכמה האלוקית, אלא שהוא בבחי' לבוש המלביש על מציאות אחרת בכמה לבושים, כשכל תכלית אחיזת הלבוש החיצוני הוא כדי לאחוז על ידו בכל הלבושים היקרים זה מזה אשר בתוכו עד הנקודה הפנימית שכוללת את כולם, כי באמת כל מציאות התורה היא האור הגנוז שבה - אור החכמה שנעלם מכל רעיון, וכל הלבושים שהם בריאה יצירה עשירה (דהיינו ההבנה שבתורה, ההתלהבות והרגשות הקדושות שבקיום המצוות, וחלק המעשי בפועל) אינם אלא כלים להתחבר ולהתדבק בקדושה העליונה.

ול ישראל נמסר כוח מיוחד, שהם יכולים להתעלות מעל העולמות שהם נמצאים בהם, ואף על פי שהמחשבה היא מעולם הבריאה, הדיבור מעולם היצירה והמעשה מעולם העשייה, יש לאיש ישראל כוח להמשיך אל מחשבתו דיבור ומעשיו את הארת הדביקות הפנימית, שהיא התפשטות מעצם אור החכמה אשר בו, שהיא הכרת הקב"ה כפי שמכירה הנשמה האלוקית אשר היא למעלה מכל הגבלה אנושית, ושמאירה בו בדרך רוח המהלכת ממקום למקום על ידי חבל התקשרות של כל איש ישראל שמתדבק בהקב"ה, ועל ידי זה נמשכת לו רוח החכמה ממקום גבוה שורש נשמתו אשר בשמים ממעל בכסא הכבוד, ועל ידי זה הוא מתקן את חלקי כל העולמות כפי ששייכים למחשבתו דיבורו ומעשיו.

ולתוספת בהירות הענין הביא רבינו מלבד משל הנ"ל של חבל המצוות משל נוסף המובא במדרש (תנחומא ויגש סימן י) שהמצוות המה שלוחים למקום, היינו שכאשר המלך שולח ביד עבדו שליחות לעמו, אזי בוודאי מחוייבים העם לשמוע בקול העבד כל אשר יאמר בשם המלך, כי עבד נאמן הוא, אבל אם תהיה כוונתם בעיקר לשמוע בקול העבד לא הועילו כלום, כי שליחות העבד אינו אלא אמצעי להעביר להם את דבר השליחות של המלך, כדי שתהיה כוונתם להיות דבוק במלך. אף המצוות שהם הציוויים שנצטוינו לקיים המצוות, אינם אלא אמצעי להגיע לתכלית והיא הדביקות במלך, ומציאות הדביקות באור ה' היא רק על ידי החכמה, דהיינו התכללות המחשבה המתפשטת בכל מידות ואיברי האדם - להקב"ה, בהתבטלות חושיה וגמורה, לא ביטול של העדר וחושך, אלא ביטול של אור הבית התגברות אור החכמה שמאיר באדם מתוך זיכרון הגוף ששר זההמתו על ידי קיום המצוות, וכפי התמדת האדם בעסק האדם בתורה ומצוותיה.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

בַּמִּדְרָשׁ (ספרי פרשת האזינו פיסקא שיב) בַּמִּדְרָשׁ פִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ וַיַּעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, וְנֶאֱמַר כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה. וְלֹא מִצִּינּוֹ שִׁישׁ יִשְׂרָאֵל בָּחַרוּ בַּהֲקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. עוֹד שָׁם (ספרי תחלת פרשת ראה). תוֹמֵן גּוֹרְלִי, אָמַר לָהֶם הַקָּב"ה לְיִשְׂרָאֵל, וּבַחֲרַתְּ בַחֲיִים.

וַיּוֹבֵן עַל פִּי הַפְּסוּק (ישעיהו מו י) 'מִגִּיד מְרָאשִׁית אַחֲרִית', וְהִנֵּה יֵשׁ לְדַקְדָּק לָמָּה לֹא כָּתִיב מִגִּיד מְרָאשִׁית דְּבַר אַחֲרִיתוֹ, וְלָמָּה כָּתִיב סֵתֶם, וַיּוֹבֵן עַל פִּי שְׂכָבֵר יְדוּע (זוהר ויחי רמו): שֶׁהַמַּחֲשֶׁבֶה נִקְרָא רָאשִׁית שֶׁהוּא הַחֲכָמָה (זוהר משפטים קכ"א); וּמִמֵּנּוּ נִשְׁתַּלְּשְׁלוּ וְנִאֲצְלוּ וְנִבְרְאוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת (זוהר שמות כ.). עַד הָעֵשִׂיָּה מֵהַחֲכָמָה עֲצָמָה יֵצְאוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת, כְּלוֹמַר שֶׁהַחֲכָמָה עֲצָמָה הִיא הַכַּח 'הַיּוֹל' שֶׁמִּמֶּנָּה עֲצָמָה מִמֶּשׁ נוֹצְרוּ כָּל הַסְּפִירוֹת וְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְנִמְצָא שֶׁהַכַּח הַפְּנִימִי שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת הוּא חֲכָמָה, וְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן גַּם עוֹלָם הַגִּשְׁמִי שֶׁהוּא עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מִכָּל הָעוֹלָמוֹת מִקְבַּל חַיּוֹת מְעוֹלָם הָעֵשִׂיָּה הַרוּחָנִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אֵלָיו מֵאוֹר הַחֲכָמָה, וְהָאֲדָם הַתַּחְתּוֹן שֶׁנִּבְרָא אַחֲרָיו לְכָל הַנְּבִרָאִים בְּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, כִּי הוּא הִיָּה עֶקֶר כּוֹנֵן הַבְּרִיאָה כְּפוֹדֵע (זוהר תזריע מח.). וְכוּונַת בְּרִיאַת כּוֹלָם הִיא הַחֲכָמָה, וְכָלָם נִבְרְאוּ עַל יְדֵי צְרוּפֵי הַכ"ב אֲתוֹן דְּאוֹרֵיִתָּא (זוהר מקץ רד., תרומה קנ"א); אוֹתוֹת הַתּוֹרָה הֵם עֲצָמִים צוֹרוֹת הַמּוֹרוֹת עַל הָאוֹפֵן שֶׁהַחֲכָמָה יוֹרֶדֶת לִידֵי גִילוּי, הַנִּכְלָלִים בְּעֵשִׂיָּה מֵאֲמָרוֹת וְהַמְשַׁכֵּת כְּכ"ב אוֹתוֹת לְעוֹלָם הַיָּה עַל יְדֵי עֲשֵׂרֵת הַמֵּאֲמָרוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ הָעוֹלָמוֹת שֶׁהֵם הַשְּׁתַּלְשֻׁלוֹת מֵהַמֵּאֲמָר הַרְּאשׁוֹן 'בְּרָאשִׁית' שֶׁהוּא מֵהַחֲכָמָה.

וּמֵהֶבֶל שֶׁהוּא קוֹדֵם לְאֲמִירָה וְדִבּוּר, שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּדִיבּוּר, וּמֵהוּת הַדִּיבּוּר הוּא הַמְשַׁכֵּה מֵהֶבֶל הַקּוֹדֵם לְדִיבּוּר, וְהוּא חַיּוֹת הַמֵּאֲמָר הַמֵּאֲמָר, מִזֶּה נִמְשָׁךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת וְחַיּוֹתָם מִצִּיאוֹתָם הַפְּנִימִית, וְחַיּוֹת הָאֲדָם הַתַּחְתּוֹן נִשְׁמַתוּ שֶׁהִיא הַמְשַׁכֵּת חַיּוֹת הַעֲלִיּוֹנָה, וְזֹאת נִקְרָא רוּחַ שֶׁכָּתוּב (בְּרָאשִׁית ב ז) 'וַיִּפַּח בְּאִפְיוֹ נְשָׁמַת חַיִּים', וְלִשׁוֹן 'נְפִיחָה' מוֹרָה עַל הַמְשַׁכֵּת הַנִּשְׁמָה לְגוֹף בְּאִמְצָעוֹת רוּחַ אֲלוֹקִית הַמְשַׁכֵּת אֶת הַנִּשְׁמָה כְּאֲדָם הַנוֹפֵחַ רוּחַ בְּפִיו, כִּי כָּל הַנוֹפֵחַ מֵעֲצָמוֹתָיו הוּא נוֹפֵחַ, וְגַם כָּאֵן גַּם אוֹרָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה נִמְשָׁךְ וְנִבְאָה אֶל הָאֲדָם רוּחַ חַיִּים בְּאִמְצָעוֹת הָעוֹלָמוֹת, וּמִכָּל מְקוֹם מְקוֹר הַהִמְשַׁכָּה וְהַנִּשְׁמָה הַמְּקַבְּלִים אֶת הַהִמְשַׁכָּה מִחוּבְרִים בְּקִשְׁר אִמִּיץ וְחֹזֵק וְהֵם אֶחָד מִמֶּשׁ, וְכָל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אִפְּלוּ אוֹתָן שֶׁהֵם מִסוּף הַמְּדַרְיָגוֹת, מְקוּשְׁרוֹת בְּקִשְׁר בִּל יִנְתַּק לְאוֹר הַחֲכָמָה שֶׁבוּ מְלוּבֵשׁ אוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא.

וְלִכְּךָ כְּאֲשֶׁר קִלְקְלוּ דוֹר הַמְּבּוּל בְּזוֹנֹת וּגְזֵל שֶׁהֵן מְעַשִּׂים הַמְּנוֹתְקִים אֶת עוֹשִׂיהֶן מֵאוֹר הַחֲכָמָה שֶׁבוּ נִבְרָא הָעוֹלָם לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּצִדִּיקִים, נֶאֱמַר (בְּרָאשִׁית ו ג) 'לֹא יֵדוּן רוּחִי בְּאָדָם לְעַלְמַי', שֶׁהוּא הֶבֶל וְהָרוּחַ הַנּוֹפֵחַ הַנִּמְשָׁךְ לְעוֹלָם בְּשִׁבְלֵי הָאֲדָם, וְנִעֲקַר גַּם מֵהַנְּהַגַת הָעוֹלָם בְּכִלְלוֹת כַּח הַמְשַׁכֵּת אוֹר אֲלוֹקוֹתוֹ יִתְבַרֵךְ בְּפִנִּימִיּוֹת, כְּלוֹמַר בְּאוֹר וְכוּונַת פְּנִימִית לְהַמְשִׁיךְ חַיּוֹת אֶל הָאֲדָם, וּמֵאֵז וְהִלָּא הַנִּמְשָׁךְ חַיּוֹת לְנִשְׁמוֹת רַק בְּבַחֲנֵת 'אֲחוֹרֵיִים' - בְּאוֹפֵן חִיצוֹנִי וְכִלְלִי לְכָל הַנְּבִרָאִים.

וְאַחַר כֵּן כְּאֲשֶׁר קִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה חֲזַר הַדְּבַר כְּמוֹ קֶדֶם הַחֲטָא, וְנִמְשָׁךְ לְאֲמָהּ יִשְׂרָאֵלִית לְבָדָם רוּחַ חַיִּים מִכ"ב אֲתוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה שְׂקָבְלוּ, מֵהַ שֶׁאֵין כּוֹן שֶׁאֵר הָאוֹמוֹת שֶׁלֹּא תִּיקְנוּ אֶת עֵיווֹת דְּרַכְסֵם אֲשֶׁר עֵיווֹתוֹ בְּדוֹר הַמְּבּוּל, הֵם מְקַבְּלִים חִיצוֹנִיּוֹת בְּלִבָּד עַל יְדֵי מַחֲצוֹת וְלִבּוּשִׁים, בְּאוֹפֵן שֶׁאֵינֶם דְּבוֹקִים כִּלְל עֲבָצִים הַחֲכָמָה כִּי אֵם בְּלִבּוּשִׁים חִיצוֹנִיִּים לְבַד.

וְאִפְשָׁר שֶׁזֶהוּ כּוֹנֵן הַפְּסוּק (ישעיהו מו י) 'מִגִּיד' שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַמְּשַׁכָּה,

'מראשית' כלומר המשיך מראשית, שהיא המחשבה הנקראת ראשית, ספירת החכמה שהיא ראשית לכל, ממנה נמשך ההבל והרוח והחיות לכל העולמות, ההבל הוא החיות הנמשך ממקור החיים - החכמה שהיא גימטריא חיים, והיא החיות של כל העולמות, והוא כח החכמה הפרטי שבכל עולם ועולם, עד 'אחרית', כל הנבראים והיצורים והנעשים, שהוא האחרית היינו תכלית כל הנבראים כלומר שרוח החכמה נמשכת לכל נברא על ידי התכלית היוצא ממנו מה שמועיל לעולמות, שזה הוא שורשו של אותו דבר במחשבה ראשונה שעלתה במחשבתו שיתגלה מלכותו, (בראשית ב ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים' באמצעות העולמות, וממילא אף הנשימה הגשמית שבגוף בעולם העשיה, שהוא תכלית הנבראים, מקושרת לחכמה העליונה בסדר ההשתלשלות מעשיה ליצירה ומיצירה לבריאה ומבריאה ליצירה.

והנה אמרו רז"ל (מנחות כט:) **'פי ביה ה' צור עולמים'** (ישעיה כו ד), **בשתי אותיות ציר העולמות עולם הזה והעולם הבא וכו', הנה הגם שיש עולמות עד אין קץ ומספר, עם כל זה רז"ל אמרו דבר כללי העולם הזה והעולם הבא, ובשנים אלו נכללו כל העולמות**, שהפנימיות של כל העולמות שהוא המוחין (חכמה בינה דעת) מכונה עולם הבא, וה'מידות' שבהם נברא העולם ובחינת המלכות עמהם נקראים בחינת עולם הזה, **ואפשר לומר שגם בזה הפסוק (תהלים קיד ד) נרמז ה'ל, 'פי יעקב בחר לו י-ה ישראל לסגלתו, פרוש אחר שקבלו בני יעקב התורה ותקנו הדבר כמו שהיה קדם החטא כמו שאיתא בגמרא (שבת קמו), שבקבלת התורה פרחו זוהמת עץ הדעת, אז בחר בהם הקדוש ברוך הוא, 'ויפח באפיו בכל איש ישראל רוח חיים' הבאה הנמשכת לכל איש מישראל באמצעות העולמות הנבראים על ידי שני אותיות ה"ה משם הוי"ה, ושני אותיות אלו הם יראה ואהבה כידוע ל' היא חכמה בחינת יראה עילאה, וה' היא בינה בחינת אהבה רבה (זוהר נשא ככג).**

והנה אמרו במדרש (תנחומא ויגש סימן י) אמר רבי שמעון בן יוחאי אמר הקדוש ברוך הוא לישראל היו מכבדין את המצוות, שהן שלוחי, ושלוחו של אדם כמותו, אם כבדת אותו כאילו לי כבדתני, ואם בזית אותו כאלו לכבודי בזית. עכ"ל המדרש. וצריך לית טעם מהו ענין השליחות, משמע שחוף מענין המצווה עצמה יש בחינה נוספת של אלקות ממש באה 'על ידי' המצווה והיא נעלה ממנה ואשר על שמה נקראת המצווה שליח.

ואפשר לומר פי אמרו בזהר (יתרו פב:) תר"ג פקודין אינו תר"ג עיטין תר"ג מצוות הם תר"ג עצות, פרוש הקדוש

ברוך הוא נתן מצות לישראל שהם עצה טובה להם, שעל ידם יוכלו להתדבק ולהתקשר עמו יתברך, כמו שכתוב (דברים יא כב) 'ולדבקה בו, והקשו רז"ל (כתובות קיא), וכי אפשר לדבק בשכינה, והא כתיב (דברים ד כד) 'פי ה' אלהיך אש אכלה הוא', וזאת העצה היעוצה מאתו יתברך כדי שנוכל לדבק בו, ושלח אלינו וצונו המצוות כדי שעל ידם נוכל לדבק בו, ונמצא שהם שליחים אלינו מהקב"ה, כדי שבאמצעותם נוכל לדבק בו, שהוא לשון (בבא בתרא כא.) צותא והתחברות.

והנה כמו שהעולמות נבראו על ידי מחשבה והבל ודבור ומעשה שהמחשבה מולידה את הבל הלב שממנו נמשך הקול והדיבור, ומהדיבור נשתלשל המעשה, פי ראשית היה המחשבה בתחילה נברא עולם המחשבה שהוא עולם הבריאה, ואחר כך ההבל הלב הנמשך מהמחשבה המתפשטת לשם, והדבור שהוא עולם היצירה, ואחר כך המעשה עולם העשייה, כן יש מצוות התלויות במעשה, כמו סכה ולולב ושופר וכיוצא בו ובהם תיקון מציאות החיצוניות שלו העולמות, ויש שתלויין בדבור, כמו תורה ותפלה ועל ידם ממשיכים הדיבור לחיות החיות האמצעי של העולמות, ויש במחשבה, כמו אהבה ויראה שהם אותיות ל' ה' ועל ידם ממשיכים את החיות הפנימי שהוא בחינת הבל.

אף אף אותן שתלויין בדבור או במעשה צריך שיהיה מערב בהם המחשבה, פי היא ראשית הכל כמבואר לעיל, שהמחשבה היא מקור לדיבור ולמעשה ולכן מבלעדי המחשבה שעל ידה ממשיכים מאור החכמה - אין בהם חיות, ועוד מה לו בעשית המצוה או בלמוד אם אין כוננתו ומחשבתו רצויה ודבוקה בו יתברך כיון שכבר נתבאר שת"ג מצוות הם עצות להידבק בו יתברך וזאת כל תכליתם.

ובזה יובן גם כן המדרש אשר התחלנו בו, 'פי חלק ה' עמו', שבחר בהם משבעים אמות כאשר קבלו את התורה והחזירו העטרה לישנה כנ"ל, ונמשך עליהם לבדם רוח חיים וההבל העליון כמו קדם החטא שורש נשמות ישראל היא מראשית בריאת העולמות, שנשתעשע הקב"ה בבריאתם כשצפה את עבודתם לפניו, וכשקיבלו את התורה נתעורר שורש זה של ישראל ונמשך אליהם חיות משורש זה של ישראל למעלה, ואמר 'יעקב חבל נחלתו', שעל בני יעקב נמשך החיות שהוא כנחל הנובע בתמידות על כל נשימה ונשימה בכל עת, וזהו לשון נחלתו, כמו (משלי יח ד) 'נחל גבע מקור חכמה', שהנחל מחובר תמיד למקורו שהוא נקודת המעיין השורשית.

ואמר לשון חבל, שהיא דמיון החבל, כאשר משלו בעלי ספרי קבלה הקדמונים בהיות האדם עובד עבודת

בוראו הן בדבור והן במעשה, מעורר השרשים העליונים, דגמת החבל הקשור בעליה גבוה, והאוחז החבל מלמטה ומנוענע, מנוענע הקשר העליון וזהו מכיון שדיבורו של אדם ומעשהו נמשכים מהמחשבה הנמשכת משורש הנשמה שהיא הקשר העליון, וזהו חבל נחלתו, ודוקא בני יעקב שקבלו התורה, כנ"ל במציאות המצוות עצמם נמשך אור החכמה לעולם, כי הם מקושרות באור העליון ביחוד גמור, ועל כן כל העושה המצוות לשם קיום מצוות הבורא מתנועעים ממילא על ידו כל העולמות העליונים.

ומסים המדרש מצינו שבחר הקדוש ברוך הוא בעמו בני יעקב כנ"ל, והיכן מצינו שבחרו הם בהקדוש ברוך הוא, ואם תאמר שהבחירה שבחרו בקב"ה היא מה שקבלו את התורה, הלא אמרו רבותינו ז"ל (שבת פח:) שפפה עליהם הר כגיגית וכו' מכאן מודעה רבה לאורייתא ופירש רש"י שם "שאם יזמינים לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם יש להם תשובה, שקבלוה באונס", ואם כן היה אפשר לומר שישיראל עובדין להקדוש ברוך הוא מחמת יראה ולא מחמת הבחירה מרצון שהיא מורה על האהבה, פי הבוחר בוחר מחמת אהבה הבחירה נעשית מחמת שהבוחר עצמו מבין ונמשך אחר הטוב והנעימות שמצא חן בעיניו בדבר הזה ולא קיים בדבר השני, אבל מחמת יראה אינו נקרא בחירה אלא בחירתו והכרתו של מי שמצווה אותו, פי מכרח הוא מחמת יראתו.

ולכן אמר (תהלים טז ה) 'מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי', שישיראל מהללים ומשבחים ומפארים שהקדוש ברוך הוא הוא מנת חלקם, וכלשון הרד"ק שם - "אין לי חלק אחר זולתו, כמו אלה האנשים שחלקם ומנתם הכסף והזהב ותענוגי העולם, אבל אני ה' מנת חלקי וכוסי", אם כן מכרח שגם הם בחרו בו מחמת אהבה. [דאם לא כן מה מתפארים בזה, הלא מחמת כפייה שפפה עליהם החר קבלו את התורה ועובדים אותו מיראה, אלא בודאי מוכח שגם הם בחרו בו מחמת אהבה], ועוד ראה שמתוך ש'תומיך גורלי' שאתה תומך בידי ליתנה על גורל הטוב ולברור אותו, ואמר לי (דברים ל יט) 'ובחרת בחיים, וזה מורה על אהבה העזה שבינינו כי המפיל גורל עם חברו מכסה הגורלות והחלקים שלא יברור חברו חלק היפה אבל אתה ראה הגורלות וראה החלקים ובחרת בחיים. וזהו 'אתה תומיך גורלי' (רש"י שם), ו'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם' וכו' (משלי כז יט).

ועוד נאמר ובחרת בחיים, מפסוק זה עצמו נלמד גם כן על האהבה שאנו בני ישראל אוהבים את הקב"ה, כי יש ללמדו בלשון סיפור דברים שהקב"ה מעיד על בני ישראל שהם בחרו בחיים, הרי שבידינו הבחירה, ואנחנו בחרנו מאהבה גדולה, והבן.

